

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัญหาของสังคมไทยที่เกิดขึ้นในปัจจุบันส่วนใหญ่เกิดจากความผิดพลาด ในการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ผ่านมา (ชิตินพร ชาราภูมิ, 2542 : 23) ซึ่งส่วนใหญ่มุ่งเน้นในด้านการพัฒนาเศรษฐกิจและส่งเสริมให้มีการแข่งขันอย่างเสรี เพื่อสร้างความมั่นคงให้แก่ประชากร ทำให้สังคมไทยมีความเป็นวัตถุนิยมมากยิ่งขึ้นปัญหาที่ตามมาคือ พฤติกรรมของคนในสังคมเปลี่ยนไป กลายเป็นสังคมแห่งการแข่งขัน เอาวัดเอาเปรียบกันตลอดเวลา โดยลืมนึกถึง กฎ กติกาของสังคม ส่งผลให้วิถีชีวิตและค่านิยมที่ดั้งเดิมของความเป็นไทย จางหายไปพร้อม ๆ กับความอ่อนแอของสถาบันหลัก และความล่มสลายของสถาบันครอบครัว ชุมชนและวัฒนธรรมท้องถิ่น ครอบครัวเคยเป็นศูนย์รวมน้ำใจให้สมาชิกเพื่อเสริมต่อสังคม กลับกลายเป็นครอบครัวที่ขาดความรัก ความอบอุ่น ขาดความเข้าใจที่ดีต่อกัน ปัญหาการหย่าร้าง การแยกทางกัน ครอบครัวขาดผู้นำที่คอยอบรมสั่งสอนบุตรหลาน ทำให้บุตรหลาน หันไปคบเพื่อน คำและคิดยาเสพติด ลักขโมย จี้ปล้น เพียงเพื่อต้องการนำเงินมาสนองความต้องการ นอกจากนี้ ความเปลี่ยนแปลงทางด้านการเมืองและเศรษฐกิจของโลก และการเมือง การปกครองของประเทศไทยด้วย ส่งผลให้ดัชนีราคาสินค้า ที่จำเป็นต่อการครองชีพสูงขึ้น ประชาชนได้รับความเดือดร้อนในการครองชีพ มีรายได้น้อยแต่รายจ่ายสูง สิ่งต่าง ๆ ล้วนเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้แนวโน้มการเกิดอาชญากรรมในสังคมเพิ่มสูงขึ้น จำนวนของผู้กระทำความผิดมีอัตราเพิ่มขึ้น เจ้าหน้าที่ของรัฐไม่เพียงพอที่จะคุ้มครองความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนได้อย่างทั่วถึง

การรณรงค์ให้คนในสังคมร่วมมือกันเพื่อตัดช่องและโอกาสในการกระทำความผิด เพื่อเป็นการยับยั้งไม่ให้อาชญากรรมเกิดขึ้นได้โดยง่าย เป็นหน้าที่ของรัฐ และสังคมทั่วไปจะต้องรับผิดชอบและแก้ไขมีปัญหานั้น ซึ่งเมื่อบุคคลกระทำผิดต่อกฎหมายของบ้านเมือง บุคคลนั้นย่อมถูกสังคมลงโทษโดยมีกระบวนการทางสังคม ได้แก่กระบวนการยุติธรรม ดำเนินการกับผู้ทำความผิดอย่างเป็นขั้นตอน และเป็นไปด้วยความยุติธรรม ซึ่งเป็นความรับผิดชอบโดยตรงระหว่าง กระทรวงมหาดไทย และกระทรวงยุติธรรม (กรมราชทัณฑ์, 2535 : 14)

กรมราชทัณฑ์ ซึ่งเป็นส่วนราชการหนึ่งในกระบวนการยุติธรรม มีหน้าที่และความ รับผิดชอบในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังให้เป็นไปตามคำพิพากษาและคำสั่งของผู้มีอำนาจ ตามกฎหมายได้แก่ การประหารชีวิต จำคุก กักขัง กักกัน และควบคุมผู้กระทำความผิดให้อยู่ใน

อาณาเขตที่ทางกฎหมายกำหนด เพื่อป้องกันมิให้สังคมได้รับความเดือดร้อน นอกจากภาระหน้าที่ดังกล่าวแล้ว กรมราชทัณฑ์จะต้องปฏิบัติต่อผู้ต้องขังอย่างมีมนุษยธรรม ได้แก่ การอบรมแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรมในส่วนที่บกพร่อง ให้เป็นคนที่มิพฤติกรรมที่เป็นปกติเช่นบุคคลทั่วไป (นันทิ จิตสว่าง. 2541 : 28)

เพื่อให้ผู้ต้องขังได้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเป็นที่ยอมรับของสังคม และสามารถอยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างปกติสุข เมื่อพ้นโทษไปแล้ว กรมราชทัณฑ์ได้กำหนดนโยบายให้เรือนจำและทัณฑสถานทุกแห่ง ดำเนินการจัดกิจกรรมการศึกษาอบรม ทั้งสายสามัญ ตั้งแต่ระดับผู้ไม่รู้หนังสือ จนถึงระดับมัธยมศึกษา และยังเปิดโอกาสให้ศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา การเรียนการสอนวิชาชีพสาขาต่าง ๆ ตามที่ตลาดแรงงานต้องการและความสอดคล้องของท้องถิ่น ทั้งภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติ ซึ่งได้รับความร่วมมือจากศูนย์บริการการศึกษาออก โรงเรียนจังหวัด อำเภอ กรมการศึกษาออกโรงเรียน ศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัด กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน วิทยาลัยสารพัดช่าง กรมอาชีวศึกษา เป็นต้น จัดส่งวิทยากรและสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ในการฝึกให้ยกอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนการเรียน ธรรมศึกษา ชั้นตรี โท เอก การฝึกอบรมจิตภาวนา จากทางคณะสงฆ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งเป็นที่เคารพนับถือของคนในท้องถิ่น เพื่อขัดเกลาจิตใจให้มีความอ่อนโยน รู้จักบาปบุญ คุณโทษ เมื่อพ้นโทษออกไปแล้ว จะได้มีศีลธรรมจรรยาและใช้ความรู้ที่ได้จากการศึกษาอบรม ขณะต้องโทษอยู่ในเรือนจำ ไปประกอบอาชีพที่สุจริต สามารถช่วยเหลือตนเองได้เช่นบุคคลทั่วไป นับว่า เป็นภารกิจที่สำคัญของกรมราชทัณฑ์ในการแก้ไขฟื้นฟูร่างกาย และจิตใจของคนทั้พลั้งพลาด ให้เป็นคนดีมีประสิทธิภาพ (สุรางค์ เอกโชติ. 2540 : 4)

ในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ของกรมราชทัณฑ์ต่างยึดมั่นตามแนวพระราชดำริศของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่พระราชทานแก่อธิบดีกรมราชทัณฑ์ และคณะ เมื่อวันที่ 4 กุมภาพันธ์ 2515 เกี่ยวกับงานราชทัณฑ์ไว้ว่า (กรมราชทัณฑ์. 2525 : 7)

งานราชทัณฑ์นับแต่อดีตกรมราชทัณฑ์ลงไปจนถึงเจ้าหน้าที่ทั้งหมด ต้องรับภาระหน้าที่อันหนัก และเหน็ดเหนื่อยมาก ทั้งในสายตาของผู้คนทั่วไปก็มองงานราชทัณฑ์ไปในทางที่ไม่เป็นมงคล ว่าเป็นงานที่ต่ำต้อยเป็นงานถูกงานตาราง เห็นใจผู้ทำงานในกรมราชทัณฑ์ ขอให้อธิบดีกรมราชทัณฑ์ และเจ้าหน้าที่ทุกคนอย่าได้คิดท้อถอยขอให้คิดว่า งานราชทัณฑ์เป็นงานที่ทำประโยชน์ให้แก่สังคม หากอบรมผู้ต้องขังให้ประพฤติตนเป็นคนดีไม่ได้ พ้นโทษออกไปก็จะไปเป็นอันธพาล เป็นภัยแก่สังคมอีก ข้าราชการกรมราชทัณฑ์ควรจะมีใจ ถ้าสามารถฝึกอบรมผู้ต้องขังให้เป็นพลเมืองดีได้ ขอให้ข้าราชการกรมราชทัณฑ์ มีมานะ อดทน พยายามอบรมผู้ต้องขังเป็นคนดี ฝึกหัดอาชีพสำหรับเป็นเครื่องมือทำมาหากิน เมื่อพ้นโทษไปแล้ว ก็ควรติดตามดูแลด้วยว่าเขานำเอาวิชาชีพที่ฝึกอบรมให้มันไปทำงานการอะไรบ้าง

จากแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และความสำคัญของปัญหา ตลอดจนความจำเป็นดังกล่าวข้างต้น ข้าราชการกรมราชทัณฑ์ทั้งหมดจึงนับว่ามีความสำคัญ และมีบทบาทต่อการแก้ไขปัญหาของสังคมอย่างยิ่ง โดยเฉพาะด้านการจัดกิจกรรมเตรียมการ ก่อนปลดปล่อยให้แก่ผู้ต้องขัง ด้านการฝึกอบรมอาชีพ การให้การศึกษาสายสามัญ – สายอาชีว การพัฒนาจิตใจ เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขฟื้นฟู พฤติกรรมของผู้ต้องขัง ตลอดจนเพื่อเป็นการเพิ่มพูนความรู้ความชำนาญในอันที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตไปสู่สิ่งที่ดี และสามารถดำรงชีพอยู่รอดปลอดภัยได้ในสังคมอนาคตอย่างมั่นคงอย่างเช่นสุจริตชนทั่วไป ไม่หวนกลับมากระทำความผิดซ้ำอีก

ปัญหาที่พบในใจชุมชนคือ ผู้ต้องขังที่พ้นโทษออกไปแล้วแต่กลับกระทำความผิดซ้ำอีกจนต้องรับโทษซ้ำจากกรมราชทัณฑ์มีอัตราที่สูงอยู่คือ ในปี 2541 จำนวนผู้ต้องขังในเรือนจำ และทัณฑสถานทั่วประเทศจำนวน 137 แห่ง มีอยู่ 170,490 คน มีผู้กระทำความผิดจนต้องโทษซ้ำถึงร้อยละ 14 จากสถิติดังกล่าวจึงเป็นปัญหาสำคัญประการหนึ่งของกรมราชทัณฑ์ที่จะต้องจัดดำเนินการเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมนิสัยของผู้ต้องขังให้ลดปริมาณในการกระทำความผิดซ้ำให้น้อยลง (กรมราชทัณฑ์. 2545 : 47)

ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานในเรือนจำจังหวัดบุรีรัมย์ และเป็นผู้มีส่วนในการจัดกิจกรรมด้านการพัฒนา ให้แก่ผู้ต้องขังขณะอยู่ในเรือนจำตามกระบวนการต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง มีความต้องการที่จะทราบถึงคุณภาพชีวิตของผู้พ้นโทษเหล่านั้นว่า การที่เรือนจำได้ดำเนินการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ตามภารกิจของกรมราชทัณฑ์ โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ผู้ต้องขังได้กลับตนเป็นพลเมืองดี ไม่กระทำความผิดซ้ำ มีอาชีพหาเลี้ยงตนเองครอบครัว สังคม ชุมชนรอบข้างให้การยอมรับ ผู้พ้นโทษสามารถดำเนินชีวิต ตลอดจนได้ใช้วิชาความรู้ ความสามารถในด้านวิชาชีพสาขาต่าง ๆ นั้น ผู้ต้องขังที่พ้นโทษออกจากเรือนจำจังหวัดบุรีรัมย์ไปแล้ว สามารถปรับตัวอยู่ร่วมกับสังคมทั่วไปได้อย่างมีปกติสุขเพียงใด ผลการวิจัยในเรื่องนี้ จะสามารถนำไปปรับปรุงกระบวนการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขังในเรือนจำ เพื่อให้การจัดกิจกรรมมีประสิทธิภาพและมีผลสำเร็จมากขึ้น

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทางประชากร ประเภทโทษ กำหนดโทษ ระยะเวลาการต้องโทษ และการได้รับการศึกษาอบรมขณะต้องโทษของผู้พ้นโทษ กับคุณภาพชีวิตด้านสังคม เศรษฐกิจ และจิตใจ
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพชีวิต ด้านสังคม เศรษฐกิจ และจิตใจ ภายหลังพ้นโทษของผู้พ้นโทษ

สมมติฐานของการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาคูณภาพชีวิตของผู้ต้องขังหลังพ้นโทษ ซึ่งผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานการวิจัยไว้ดังนี้

ผู้พ้นโทษที่มี อายุ เพศ อาชีพ วุฒิการศึกษา ประเภทโทษ กำหนดโทษ ระยะเวลาของการต้องโทษ และได้รับการศึกษาอบรมที่แตกต่างกันขณะอยู่ในเรือนจำ จะมีคุณภาพชีวิตแตกต่างกันหลังจากพ้นโทษแล้ว

ความสำคัญของการวิจัย

1. ทำให้ทราบผลของการจัดกิจกรรมที่เรือนจำได้จัดให้แก่ผู้ต้องขัง ว่าสามารถนำไปใช้ประโยชน์และเป็นแนวทางในการดำรงชีวิตหลังจากพ้นโทษได้ตามวัตถุประสงค์ของทางราชการหรือไม่

2. ทำให้ทราบถึงคุณภาพชีวิต ด้านสังคม เศรษฐกิจ และการดำเนินชีวิต หลังพ้นโทษของผู้ต้องขัง

3. สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหา และแนวทางในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในเรือนจำและทัณฑสถาน

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นผู้พ้นโทษจากเรือนจำจังหวัดบุรีรัมย์ ระหว่างปี พ.ศ. 2540 - 2544 จำนวน 1,561 คน จำแนกตามประเภทความผิดดังนี้

1.1.1	ผู้พ้นโทษประเภทความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน	จำนวน 521 คน
1.1.2	ผู้พ้นโทษประเภทความผิดเกี่ยวกับชีวิต	จำนวน 308 คน
1.1.3	ผู้พ้นโทษประเภทความผิดเกี่ยวกับเพศ	จำนวน 119 คน
1.1.4	ผู้พ้นโทษประเภทความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด	จำนวน 486 คน
1.1.5	ผู้พ้นโทษประเภทความผิดอื่น ๆ	จำนวน 127 คน

รวมประชากรทั้งสิ้น 1,561 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster Random Sampling) (กาญจนา วัฒนอายุ, 2544 : 20) โดยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างแต่ละกลุ่ม ร้อยละ 10 ของจำนวนประชากรทั้งหมด (ประยูร อาษานาม, 2541 : 136 ; อ้างจาก Gay, 1976 : 81) ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างดังนี้

1.1.1	ผู้พ้นโทษประเภทความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน	จำนวน 52 คน
1.1.2	ผู้พ้นโทษประเภทความผิดเกี่ยวกับชีวิต	จำนวน 30 คน

1.1.3	ผู้พันโทษประเภทความผิดเกี่ยวกับเพศ	จำนวน	12 คน
1.1.4	ผู้พันโทษประเภทความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด	จำนวน	49 คน
1.1.5	ผู้พันโทษประเภทความผิดอื่น ๆ	จำนวน	13 คน

รวมกลุ่มตัวอย่างของประชากรที่ใช้ในการวิจัยทั้งสิ้น 156 คน

2. ตัวแปร

2.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ลักษณะทางประชากรของผู้พันโทษ ได้แก่ เพศ อายุ วุฒิการศึกษา สถานภาพสมรส ลักษณะของการทำความผิด ประเภทของโทษ ระยะเวลาการต้องโทษ ความรู้ที่ได้รับการฝึกอบรมตามกิจกรรม

2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ คุณภาพชีวิตด้านสังคม เศรษฐกิจ และจิตใจ

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. คุณภาพชีวิตด้านจิตใจ หมายถึง ความพึงพอใจในชีวิต ความสุข ความมีคุณค่าในตนเอง
2. คุณภาพชีวิตด้านสังคม หมายถึง การได้รับการยอมรับและยกย่องจากสังคม เพราะมีคุณธรรม มีความรู้ความสามารถ มีอาชีพที่สุจริต
3. คุณภาพชีวิตด้านเศรษฐกิจ หมายถึง การมีที่อยู่อาศัย เครื่องอุปโภคบริโภค สมบูรณ์ มีรายได้จุนเจือครอบครัวอย่างสะดวกสบาย เป็นต้น
4. ผู้ต้องขัง หมายถึง บุคคลที่ถูกขังไว้ตามหมายอาญา หรือเอกสารอันเป็นคำสั่งของเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจ ซึ่งรวมถึงนักโทษเด็ดขาด คนต้องขัง และคนฝาก
5. นักโทษ หมายถึง ผู้กระทำความผิด ศาลพิพากษาว่ามีความผิดจริงถูกควบคุมตัวในเรือนจำ
6. ประเภทโทษ หมายถึง ความผิดตามกฎหมายที่แยกประเภทโทษไว้ เช่น ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ ความผิดเกี่ยวกับเพศ ความผิดเกี่ยวกับชีวิต ความผิดเกี่ยวกับ พ.ร.บ.ยาเสพติดให้โทษ เป็นต้น
7. ลักษณะการกระทำผิด หมายถึง พฤติกรรมที่ทำผิด เช่น ลักทรัพย์ รับของโจร อนาคต ฆ่า พยายามฆ่า ทำร้ายร่างกาย เป็นต้น
8. กำหนดโทษ หมายถึง กำหนดโทษจริงตามหมายศาลสั่งให้จำคุก เช่น 1 ปี 5 ปี 10 ปี เป็นต้น
9. ระยะเวลาการต้องโทษ หมายถึง ระยะเวลาที่ถูกจำคุกอยู่ในเรือนจำจริง หลังจากหักวันลด วันจำ และสิทธิอื่น ๆ แล้ว
10. ความรู้ที่ได้จากการอบรมในเรือนจำ หมายถึง ความรู้สายสามัญ สายวิชาชีพ ธรรมศึกษา ศิลธรรมจรวิทยา และหลักคำสอนตามศาสนาที่ตนนับถือ

11. เรือนจำ หมายถึง เรือนจำจังหวัดบุรีรัมย์ และเรือนจำชั่วคราวโคกมะตูม อำเภอชำนิ จังหวัดบุรีรัมย์ด้วย ซึ่งเป็นสถานควบคุม ผู้ต้องขัง กักขังผู้ต้องขัง เพื่อการอบรม แก้ไข ฟื้นฟู และพัฒนาจิตใจ

12. นักโทษเด็ดขาด หมายถึง บุคคลที่ควบคุมไว้ตามหมายจำคุกภายหลังคำพิพากษาถึงที่สุดแล้ว และหมายความถึงบุคคลซึ่งถูกขังไว้ตามคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมายให้ลงโทษด้วย

13. ผู้พ้นโทษ หมายถึง ผู้พ้นจากการควบคุมเพราะสาเหตุของการถูกควบคุมครบกำหนดโทษ และพ้นโทษเพราะเงื่อนไขของทางราชการอื่น ๆ

14. พักการลงโทษ หมายถึง การปลดปล่อยนักโทษที่มีความประพฤติดี มีความวิริยะอุตสาหะในการทำงานจนเกิดผลดีแก่ทางราชการเป็นพิเศษ ออกไปอยู่นอกเรือนจำก่อนครบกำหนดโทษแบบมีเงื่อนไข นักโทษที่ได้รับการพักโทษต้องมีคุณสมบัติดังนี้

14.1. เป็นนักโทษเด็ดขาด

14.2. เป็นนักโทษชั้นเยี่ยม เหลือโทษจำคุกไม่เกิน 1 ใน 3

14.3. เป็นนักโทษชั้นดีมาก เหลือโทษจำคุกไม่เกิน 1 ใน 4

14.4. เป็นนักโทษชั้นดี เหลือโทษจำคุกไม่เกิน 1 ใน 5

15. การลดวันต้องโทษจำคุก หมายถึง การลดโทษให้แก่นักโทษเด็ดขาดที่มีความประพฤติดี เพื่อให้ออกไปอยู่กับสังคมภายนอกก่อนกำหนดโทษ คือ ชั้นดีได้รับวันลดโทษ 3 วัน ต่อ 1 เดือน ชั้นดีมากได้รับวันลดโทษ 4 วัน ต่อ 1 เดือน ชั้นเยี่ยมได้รับวันลดโทษ 5 วัน ต่อ 1 เดือน

16. การพ้นโทษแบบมีเงื่อนไข หมายถึง ผู้ที่ได้รับการปล่อยตัวเป็นกรณีพิเศษ เช่น ลดวันต้องโทษ ปล่อยพักการลงโทษ ผู้พ้นโทษจะต้องรายงานตัวต่อเจ้าหน้าที่ตามกำหนดระยะเวลาที่ได้รับวันลด และวันพักโทษ เดือนละ 1 ครั้ง

17. การพ้นโทษแบบไม่มีเงื่อนไข หมายถึง การพ้นโทษตามกำหนดโทษตามคำพิพากษาจริง

18. ปล่อยอภัยโทษ หมายถึง การที่ผู้กระทำความผิดและต้องคำพิพากษาให้ลงโทษได้รับการผ่อนผันหรือความกรุณาให้ไม่ต้องรับโทษ หรือให้ลดโทษลง อำนาจในการอภัยโทษเป็นพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ แบ่งเป็น 2 กรณี คือ

18.1. การอภัยโทษเป็นรายบุคคล หรือเป็นคณะบุคคล

18.2. การอภัยโทษส่วนรวม

19. เรือนจำชั่วคราว หมายถึง เรือนจำชั่วคราวโคกมะตูม อำเภอชำนิ จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นสถานที่ฝึกอบรมและฝึกวิชาชีพด้านการเกษตรให้แก่ผู้ต้องขังที่มีความประพฤติดี และเหลือโทษที่จะจำต่อไปไม่เกิน 2 ปี ซึ่งส่งไปจากเรือนจำจังหวัดบุรีรัมย์

20. เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ หมายถึง เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานในเรือนจำจังหวัดบุรีรัมย์ และเรือนจำชั่วคราวโคกมะคูน

21. ทัณฑสถาน หมายถึง สถานที่ซึ่งรับผิดชอบในการควบคุม กักขังนักโทษ เด็ดขาด ที่แยกประเภทแล้ว เพื่อประโยชน์ในการควบคุม อบรม และฝึกวิชาชีพให้เหมาะสม กับประเภทของนักโทษ แบ่งออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่

- 21.1. ทัณฑสถานหญิง
- 21.2. ทัณฑสถานวัยหนุ่ม
- 21.3. ทัณฑสถานบำบัดพิเศษ
- 21.4. ทัณฑสถานเปิด

22. ทัณฑสถานบำบัดพิเศษ หมายถึง สถานที่สำหรับควบคุม กักขัง อบรมและฝึกวิชาชีพ ตลอดจนให้การบำบัดรักษาแก่ผู้ต้องขังที่ติดยาเสพติดให้โทษเป็นการเฉพาะ

23. ทัณฑสถานเปิด หมายถึง สถานที่ควบคุมผู้ต้องขังที่มีกำหนดโทษน้อย และมีพฤติกรรมเหมาะสมสำหรับการควบคุมอบรม และฝึกวิชาชีพทางการเกษตร การควบคุมมีลักษณะผ่อนปรน คือ ไม่มีการใช้อาวุธ กำแพง ป้อมยาม และเครื่องพันธนาการใด ๆ